

**Федорець Л. М., к.е.н., старший викладач кафедри
менеджменту зовнішньоекономічної діяльності
Уманського національного університету садівництва**

**Перспективи розвитку регіонального туризму в Черкаській області в
контексті зовнішньоекономічної діяльності**

Аналізується стан регіонального туризму в Черкаській області. Пропонуються перспективні шляхи відродження та розвитку туристичної сфери, що сприятиме економічному та соціальному зростанню економіки області.

Consisting of regional tourism is analyzed of the Cherkassy area. The perspective ways of revival and development of tourist sphere are offered which will be instrumental in the economy and social growing of economy of area.

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями. Складні та неоднозначні трансформаційні процеси, що відбуваються в економіці України, знаходять відображення і в соціально-економічному розвитку її регіонів. Однак структура економіки регіонів та їх інфраструктурне забезпечення не відповідає завданням ринкової економіки. В той же час територіальна концентрація виробництва, щільність населення країни та достатній рівень розвитку людського капіталу, вигідне транскордонне положення, якість та унікальність окремих видів ресурсів транскордонних регіонів повинні сприяти ефективному їх використанню та розвитку туристичної сфери.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблеми туристичної галузі та привабливості рекреаційних зон в регіонах України розглядали такі відомі вчені: В.К. Федорченко, В.Г. Герасименко, В.К. Євдокименко, В.Ф. Данильчук, Г.М. Алейникова, Т.І.Ткаченко, Г.І. Михайліченко та ін. Важливе

значення мають праці вчених близького та далекого зарубіжжя: Ф. Котлера, М. Портера, П. Кругмена із проблем конкурентоспроможності підприємств на зовнішніх ринках, В.А. Квартальнова, І.В. Зоріна, М.І. Кабушкіна, Г.А. Папіряна, А.П. Дуровича та ін. – із проблем менеджменту туристичної діяльності.

Метою статті є визначення основних напрямків та перспектив розвитку туризму в Черкаській області. Саме регіональний аспект туристичної діяльності залишається менш дослідженим і вимагає поглибленого вивчення, особливо в частині розробки й удосконалення методик оцінки передумов та факторів діяльності туристичних підприємств, обґрунтування рекомендацій щодо підвищення їх конкурентоспроможності на зовнішніх ринках.

Виклад основного матеріалу. Перспективних напрямів розвитку регіонів України може стати туризм, який має відповідне природно-ресурсне, інфраструктурне, трудове ресурсне, організаційно-інформаційне забезпечення у регіонах і подальший розвиток якого повинен враховувати особливості регіонів, тому що сьогодні розвиток регіонів України характеризуються значними відмінностями в рівнях соціально-економічного розвитку, неузгодженістю ряду законодавчих і нормативних актів, недостатньо чітко визначеною загальнодержавною стратегією.

Черкаський регіон – один із пріоритетних для розвитку туризму. Він має багаті природні ресурси, значний історико-культурний потенціал, багатство архітектурних та археологічних пам'яток. На Черкащині багато історичних та культурних об'єктів, які відображають різні етапи розвитку історії і культури краю, життя і діяльність відомих людей, мають мистецьку і наукову цінність.

Сьогодні на Черкащині працює 114 туристичних підприємств, з яких 11- туроператори. За 2009 рік вони надали послуги 42596 туристам, з яких 23161 українців та 19435 представників інших країн. Обсяг наданих туристичних послуг в цьому ж році склав майже 27 млн. грн., навіть трохи

більше у порівнянні з 2008 роком, платежі до бюджету склали 1 млн. 165 тис. грн. Аналіз діяльності туристичних підприємств регіону за 2009 рік показав, що зберігається позитивна тенденція збільшення суб'єктів туристичної діяльності. Однак, з ряду об'єктивних причин і, зокрема загальної фінансової кризи, значно скоротилася кількість туристів, порівняно з минулим роком їх стало на 22 % менше, екскурсантів – на 11 %.

Перспективним напрямом розвитку туризму на Черкащині є внутрішній та в'їзний туризм. До послуг туристів у області є понад 50 готелів, мотелів, кемпінгів та туристичних баз. Туристичний потенціал Черкащини дозволяє розвивати тут практично всі види сучасного туризму: історико-культурний, пізнавальний, екологічний, спортивний та ін. Все більшої ваги в області набуває сільський туризм. У селах Черкаського регіону туристи ознайомляться з місцевими звичаями, народними художніми промислами - гончарством, килимарством, плетінням, виробами з дерева.

В області є всі можливості для розвитку активного туризму - природні особливості Черкаського регіону сприятимуть чудовому відпочинку та оздоровленню, адже тут багато водних ресурсів, лісів, чудові краєвиди, лікувальний клімат. В регіоні протікає 1037 річок, узбережжя яких майже повсюдно використовуються для відпочинку - рибальства, судноплавства, водного туризму. На річках влаштовуються сплави на човнах та катамаранах, а також спортивні змагання. Область має значні запаси мінеральних вод з лікувальними властивостями. Велика кількість водосховищ і ставків (понад 2 тисячі) має не лише господарське, а й рекреаційне значення.

На Черкащині до послуг туристів представлено 50 музеїв державної та комунальної форм власності і 7 національних та державних історико-культурних заповідників. Рекреаційні послуги надають і санаторно-курортні та оздоровчі заклади, за кількістю яких Черкаська область займає 12 місце серед регіонів України, бо на її території розміщено 81 заклад санаторно-оздоровчої дії із 3268, що розташовані в країні.

У межах області знаходиться понад 400 об'єктів природоохоронних територій загальною площею близько 40 тис. га., де зосереджені особливо унікальні неповторні ландшафти. Національним багатством є Черкаський бір - найбільший масив (понад 28 тис га.) дубово-сосновних лісів лісостепової зони України. У лісах області зустрічаються лось, олень плямистий, козуля, кабан, а з хижих - борсук, лисиця, куниця та ін.

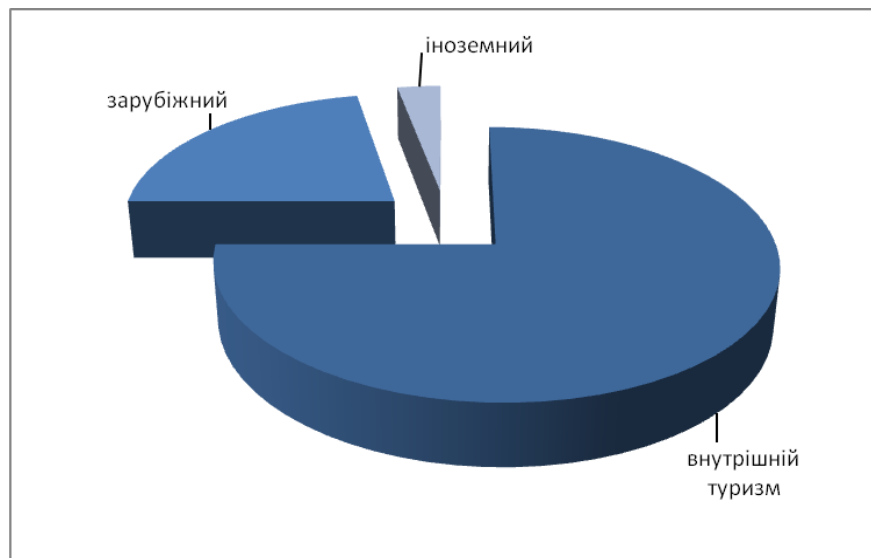
Сьогодні на туристичному ринку Черкащини працюють 22 ліцензованих підприємства. Пріоритетними напрямками розвитку туризму на Черкащині є виїзний та внутрішній туризм. Набуває розвитку сільський (зелений) туризм. До послуг туристів понад 30 готелів, мотелів, кемпінгів, туристичних баз. Гостинно запрошують кафе, чисельні ресторани, бари, казино, бістро, кафе, обладнані за європейськими стандартами.

Черкащина має великий туристсько-рекреаційний потенціал, який може задовольнити, як потреби населення області, так і запропонувати туристські маршрути державного і міжнародного значення.

Серед нових об'єктів та атракцій, що останнім часом з'явилися у області, можна назвати фольклорно-екскурсійний тур "Посвята у козаки" біля знаменитого козацького дуба у Холодному яру. На Черкащині також активно розвивається молодіжний туризм. Зокрема, на річці Рось третій рік діє перший молодіжний готель (хостел) - "Модус". Це сучасний молодіжний оздоровчий, спортивно-туристичний та навчальний центр.

Сьогодні розвиток туризму в Черкаському регіоні України знаходиться на етапі, коли необхідно активізувати дослідження традиційних і нових сегментів ринку, попиту споживачів, інформаційних технологій та управлінських методик.

У 2010 році відсотковий розподіл між видами туризму виглядав так (рис.1):

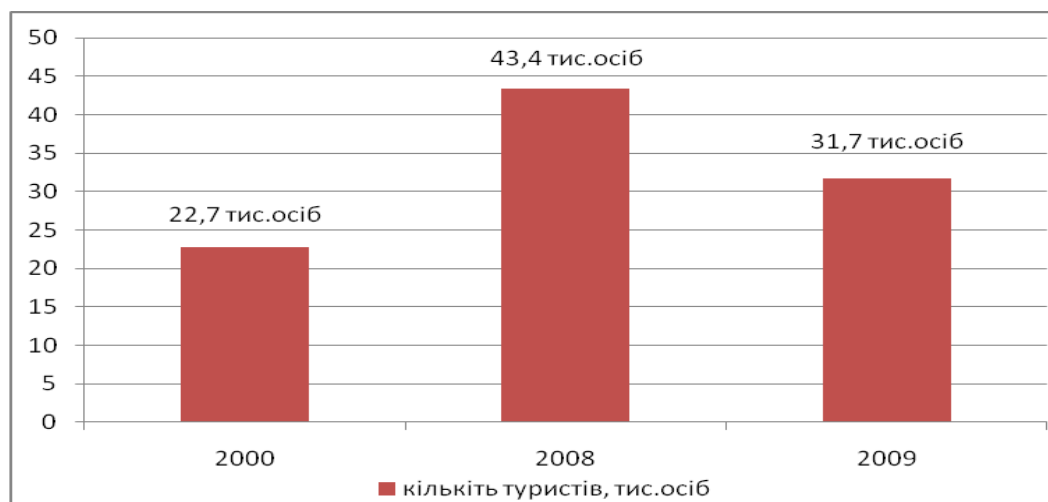

Рис. 1. Розподіл між видами туризму в Черкаському регіоні, 2010 р.

*Джерело: складено автором на основі даних [10]

Держава законодавчо визначила туризм одним із перспективних напрямків розвитку економіки та культури, всебічно намагається сприяти розширенню наданих послуг та забезпечити країні туристично-привабливого іміджу з сучасною курортно-рекреаційною індустрією.

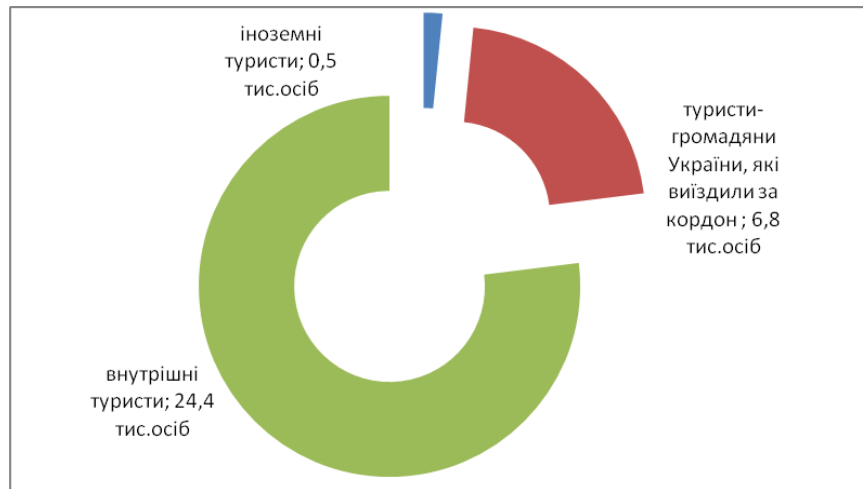
За даними Державної служби туризму і курортів України, загальна кількість туристів, які обслуговуються суб'єктами туристичної діяльності по Черкаській області, зростала до 2008 р., але в 2009 р. спостерігалось зменшення на 27% (рис.2).

Рис. 2. Кількість туристів в Черкаську область

*Джерело: складено автором на основі даних [8,10]

Серед туристів 2009 р.: іноземні туристи - 1,5 %; туристи-громадяни України, які виїздили за кордон -21,5%; внутрішні туристи - 78% (рис.3).

Рис.3. Розподіл туристів в Черкаській області

*Джерело: складено автором на основі даних [2,9]

Розвиток туризму в регіоні відбувається повільно порівняно зі світовими туристичними регіонами. Аналіз розвитку туризму в регіонах України, зокрема в Черкаському доводить наявність досить сприятливих чинників для сталого розвитку туризму. В той же час наявні ресурси не використовуються належним чином через низький рівень розвитку інфраструктури, в якій одне з перших місць належить транспортній системі. Важливими проблемами залишаються подальше вдосконалення залізничної мережі регіону, електрифікація окремих відрізків доріг, реконструкція і модернізація залізничних вокзалів.

Варто відмітити, що наявна матеріально-технічна база туризму в Черкащині використовується неефективно через низку причин:

- несприятливий інвестиційний клімат регіону та недостатнє фінансування туристичних об'єктів з боку держави;
- рівень пропонованого сервісу та асортимент туристичних послуг значно відстають від зарубіжних стандартів;
- досить високі відсотки за надані кредити туристичним фірмам;
- значно завищені ціни на готельні послуги, які ще й постійно

зростають без поліпшення комфортності та рівня сервісу;

- структура номерного фонду не відповідає потребам клієнтів (у готелях регіонів недостатньо одномісних номерів).

Отже, для перспективного розвитку туристичної сфери в Черкаській області та в Україні необхідно:

- удосконалення туристичного ринку послуг в регіоні та забезпечення різноманітних конкурентоспроможних послуг;
- покращення інфраструктури туристичної мережі;
- тісна співпраця туристичних фірм регіону та взаємопідтримка;
- ефективна підтримка з боку органів місцевої влади туристичних фірм та розвиток ними міжнародної співпраці у даній галузі;
- створення дієвої нормативно-правової бази функціонування туристичної сфери та забезпечення сприятливих умов для;
- створення привабливого інвестиційного клімату туристичного ринку для залучення позабюджетних джерел та іноземних інвестицій;

Висновки. В галузі туризму в Черкаському регіоні проблемним питанням сьогодні є неефективне та нерациональне використання відповідних ресурсів, рівень розвитку туристичної індустрії не відповідає наявному потенціалу. Основними принципами діяльності туристичної сфери в регіоні є створення нових і розвиток існуючих туристських послуг, широке залучення населення до участі в розбудові туристичної галузі, зростання добробуту сільського населення, усунення податкових і митних труднощів, які перешкоджають розвитку туризму, розробка заходів щодо захисту навколишнього середовища, впровадження маркетингових досліджень для кращого просування турпродукту, підвищення професійного рівня працівників туристичних підприємств та якості наданих послуг.

Список використаних джерел:

1. Закон України «Про туризм» від 15.09.1995 № 324/95-ВР із змінами та доповненнями / Верховна Рада України. – К.: Парламентське видавництво, 2003. – 20 с.
2. Державна програма розвитку туризму на 2002-2010 роки // Урядовий портал – [http: \[Електронний ресурс\] / 2010 - http:// www.kmu.gov.ua.](http://www.kmu.gov.ua)
3. Шульгіна Л. Тенденції розвитку українського туризму: географічний та мотиваційний аспекти динаміки попиту// Вісник ТАНГ, - №5-2, - 2005, -с.186-192.
4. Бейдик О.О., Новикова В.І. Рекреаційно-туристські ресурси (на прикладі Черкаської області) // Туризм у ХХІ столітті: глобальні тенденції і регіональні особливості: Мат. міжнар.наук.-практ. конф. – К.: 2009. – С.485-498.
5. Новикова В.І. Розвиток спортивного і оздоровчого туризму на Черкащині // Гуманітарний вісник Переяслав-Хмельницького держ. пед. ун-ту. – Переяслав-Хмельницький, 2008. – С. 103-106.
6. Поліщук А.К. Перспективні рекреаційно-туристські ресурси Черкаської області // Туристично-краєзнавчі дослідження. – Вип. 4. – Держ. підприємство «Національна туристична організація», 2010. – С. 14-36.
7. Поливач К.А. Культурна спадщина як вектор розвитку регіонів та населених місць України // Укр. географ. журн. – 2009. – № 1 (49). – С. 55-62.
8. Туризм в Україні–2009: Статистичний бюлетень. – К.: Державна туристична адміністрація України, 2009. – 49 с.
9. Черкаська область у 2009 році: Статистичний щорічник. – Черкаси: Головне управління статистики у Черкаській області, 2009. – 194 с.
10. Державна служба курортів та туризму [http: \[Електронний ресурс\] / - 2010 - http://www.tourism.gov.ua/](http://www.tourism.gov.ua/)